БАЦЬКАЎШЧЫНА

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠČYNA“ („VATERLAND“)

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Baćkauščyna“ („Das Vaterland“). (13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck. „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14

Цана: Нямеччына: на год. — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; ЗША і Канада: на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 м. Ангельшчына й Аўстралія: 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл. Бэльгія: 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. Францыя: 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. Аргентына: 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. Перасылка л...іцкай поштай каштуе падвойна. Падвойныя нумары каштуюць падвойна. Паадзіночныя нумары газэты разам з «КалаСкамі» ўважаюцца за падвойныя.

Банковае конто: Zeitung „Baćkauščyna“, Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE“	DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“	THE BELORUSSIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND“

№ 4 (539) Нядзеля, 22 студзеня 1961 г. ГОД ВЫДАНЬНЯ 15

Пад знакам палітычнай актыўнасьці

Бліскучая перамога Дэ Голя

Адным з найважнейшых палітычных выпадкаў мінулага тыдня быў бясспрэчна вынік рэфэрэндуму ў справе далейшага лёсу Альжыру, праведзенага 8-га студзеня сёлета. Як ведама, альжырская вайна, якая трывае ўжо сем год і вычэрпвае ўсе сілы Францыі, з гледзічча на ейную ролю ў сьвеце, зьяўляецца толькі нутранай праблемай Франале й міжнароднай. Гэтак Францыя змушаная аслабіць абароназдольь збройных сілаў Атлянтычнага у, забраўшы зь іх свае дывізіі й іінуўшы іх для змаганьня ў Аль... Не падлягае таксама сумлеву, што за кулісамі альжырскіх падзеяў вядуць сваю дэструкцыйную ігру Саветы, якія палітычна й маральна падтрымліваюць альжырскіх паўстанцаў ды падбадзёрваюць у антыфранцускай акцыі экзыльны альжырскі ўрад Фэрат Аббаса сваімі абяцанкамі ваеннай помачы.

Калі ў 1958 годзе ў Францыі прыйшоў да ўлады генэрал Дэ Голь, адным з галоўных сваіх заданьняў у пляне ўнармаваньня й аздараўленьня краіны паставіў разьвязаньне альжырскага пытаньня. Многія мерапрыемствы, робленыя Дэ Голем на працягу ўсяго гэтага ...су, не давалі жаданых вынікаў і паланейшаму на тэрыторыі ўсяго Альжыру ішло крывавае змаганьне. Апошнім крокам, прадпрынятым Дэ Голем у альжырскім пытаньні, было праведзенае 8-га студзеня сёлета, як у францускай мэтраполіі, гэтак і ў самым Альжыры агульнанароднае рэфэрэндум. Кажны жыхар Францыі й Альжыру ў гэтым плебісцыце меў адказаць «так» або «не» на агульна сфармуляванае пытаньне, ці ў Альжыры мае быць праведзенае народнае самавызначэньне, а да часу ягонага поўнага правядзеньня маюць увайсьці ў жыцьцё важныя пераходныя мерапрыемствы, дзякуючы якім Альжыр практычна атрымаў-бы ў рамах францускае супольнасьці шырокую аўтаномію.

Прэзыдэнт Дэ Голь прыкладаў вялікую вагу да гэтага рэфэрэндуму й зь ягонымі вынікамі зьвязваў вялікія надзеі. У сваей прамове напярэдадні рэфэрэндуму ён асьветчыў, што эвэнтуальны правал рэфэрэндуму пазбавіць Францыю апошняе магчымасьці разьвязаньня альжырскае праблемы, і нядвузначна даў да зразуменьня, што ў такім выпадку нічога іншага яму не астанецца, як адыйсьці ад дзяржаўнага кіраўніцтва Францыі.

Тымчасам рэфэрэндум прынесла выдатна пазытыўны вынік: звыш 75 працэнтаў у мэтраполіі й звыш 66 працэнтаў у Альжыры адказалі «так», і гэта ня гледзячы на моцную арганізаваную акцыю супраць рэфэрэндуму як з боку францускіх, гэтак і альжырскіх нацыяналістых. У выніку рэфэрэндуму прыхільнікі «францускага Альжыру» панесьлі поўную няўдачу й перамаглі прыхільнікі «Альжыру альжырскага».

...мысны вынік рэфэрэндуму — гэта ...першы, можна сказаць, рэальны крок на дарозе да поўзьвязаньня альжырскага пытаэ Голь пакуль што атрымаў тольамоцтвы для далейшага дзеяньня арт бляны» у справе Альжыру, дакладна яшчэ няведама, якім дазьместам гэтая «белая карта» бупаўненая. У найбліжэйшым часе праводжаныя ў жыцьцё розныя ...дныя мерапрыемствы, якія на...дак маюць укаранавацца поўным ...значэньнем насельніцтва Альжы...

...ня меней, першы лёд ужо пра...ы. Бясспрэчна, скрайна нацыяна...ыя элемэнты і францускія, і ... будуць усякімі спосабамі пера... далейшай акцыі Дэ Голя. Гэ...ірскі экзыльны ўрад, які знаходзіцца ў Тунісе, заявіў, што рэфэрэндум быў «маскарадай і камэдыяй», і ў камунікаце із свайго першага паседжаньня пасьля рэфэрэндуму заняў бескампрамісовую пазыцыю. З другога боку прыходзяць весткі, што быццам альжырскі экзыльны ўрад зьяўляецца гатовым пайсьці пад некаторымі ўмовамі напярэймы заплянаванаму Дэ Голем разьвязаньню альжырскае праблемы. Адно сяньня можа быць ясным, што і ў найгоршым выпадку, калі нацыяналістычныя колы з абодвых бакоў будуць і далей няўступлівыя, дык усё-ж такі, пасьля вынікаў рэфэрэндуму, яны будуць трацiць грунт пад нагамі.

Нябывалы хаос у Бэльгіі

У той час, калі Францыя ўваходзіць у пэрыяд нутранай стабілізацыі й пачынае нармалізаваць альжырскія праблемы, суседняя Бельгія ўжо цэлы месяц знаходзіцца ў агоніі глыбокага нутранага крызісу. І гэта ў краіне, жыцьцёвы ўзровень якой уважаўся ўвесь час за найбольш высокі ў Эўропе.

Беспасярэдняй прычынай масавых штрайкаў сталіся ўрадавыя праекты далёка пасунутых ашчаднасьцяў у сыстэме падаткаў і галоўна сацыяльнага забясьпечаньня, якія мелі выраўняць страты, спрычыненыя ўнезалежненьнем ад Бэльгіі багатага Конга. Гэта дало добрую нагоду бэльгійскім сацыялістым, якія ад даўжэйшага часу знаходзяцца ў апазыцыі й хацелі-б пераняць уладу ў свае рукі, да войстрых супрацьурадавых выступленьняў, улучна з дамаганьнямі дымісіі ўраду прэм'ера Айськінса, разьвязаньня парляманту й вызначэньня новых выбараў. Такім чынам штрайкі, узьніклыя на чыста сацыяльным падкладзе, у хуткім часе набылі палітычны характар і выліліся ў агульныя масавыя дэманстрацыі, вулічнае змаганьне з паліцыяй і бесьперапынныя акты сабатажу. Аб вялічыні стратаў, спрычыненых штрайкамі, можа служыць факт,

(Заканчэньне на 2-ой бач.)

Неабаснаванае хваляваньне

Пасьля доўгага маўчаньня ў 12 нумары часапісу «Вопросы истории» за мінулы год нарэшце зьявіўся рэдакцыйны артыкул пра XI Міжнародны кангрэс гістарычных навук, што адбыўся ў жніўні 1960 году ў Штакгольме. Паводля яго, гэты Кангрэс быццам-бы яшчэ раз прадэманстраваў рост і непахіснасьць саліднай навуковай базы савецкай гістарычнай навукі ды ўпадак і бездапаможнасьць заходня-буржуазных гістарычных канцэпцыяў. У гэтым асьветчаньні, трэба прызнаць, захоўваецца некаторая доля праўды, бо й запраўды пасыўнасьць Захаду шмат спрычыняецца да ўсялякіх савецкіх «посьпехаў», у тым ліку й «посьпехаў» савецкай гістарычнай навукі. Артыкул таксама сьцьвярджае той факт, што на Кангрэсе Захад унікаў войстрых пытаньняў і праблемаў, асабліва палітычнага характару, чаму пайменна савецкая гістарычная навука й заўдзячвае тые свае «посьпехі».

Як вынікае з артыкулу, гістарычная навука свабоднага сьвету даўно ўжо згубіла свой навуковы характар, і цяпер яна быццам уяўляе штосьці штучнае. Адным словам — гэта псэўданавука. Чаму-ж, пытаемся, прадстаўнікі савецкай «запраўднай» гістарычнай навукі імкнуцца мець справу з гэтым «бездапаможным» Захадам. Проста таму, каб на месцы пазнаёміцца з пытаньнем ды на месцы разаружыць ідэялёгаў «буржуазнай» гістарыяграфіі, накінуць ім свае гістарычныя канцэпцыі й разьвязку.

У артыкуле ўсе даклады й судаклады, прачытаныя на Кангрэсе гісторыкамі несавецкага блёку, характарызуюцца як «неадпаведныя» гістарычнай навуцы, палітычна-тэндэнцыйныя ці проста авантурніцкія. Гэтая характарыстыка распаўсюджваецца таксама й на югаслаўскіх гісторыкаў. Савецкія-ж даклады — гэта прыклад навуковага аб'ектывізму, гэта апошняе слова навукі, сама навука. Чамусьці тут забытае тое савецкае адмаўленьне аб'ектывізму ў гістарычнай навуцы, той «ленінскі» прынцып партыйнасьці савецкай гістарычнай навукі, той партыйны прызыў апошняга часу, які імкнецца зрабіць з савецкіх гісторыкаў звычайных прапагандыстых зь першае рукі. Аднак, што ў запраўднасьці ўяўлялі савецкія даклады, прачытаныя на Кангрэсе? Возьмем хоць-бы судаклад Шатагіна зь гісторыі бальшавіцкага перавароту. У ім, апрача пустых прапагандных асьветчаньняў, больш нічога ня знойдзеш. Наагул-жа накіраванасьць усіх савецкіх дакладаў зводзілася да: 1) змаганьня з так званай нарманскай тэорыяй у насьвятленьні гісторыі Кіеўскай Русі, якая тут ператварылася ў чыста расейскую; 2) змаганьня з супрацьпастаўленьнем гістарычнага разьвіцьця Маскоўшчыны такому разьвіцьцю ўсёй астальной Эўропы; 3) намаганьня прадставіць савецкі блёк, асабліва сьціпла падсавецкія ўладаньні, як гістарычную расейскую спадчыну; 4) намаганьня даказаць спрадвечную небясьпеку для эўрапэйскіх народаў нямецкага імпэрыялізму, але не расейскага; 5) намаганьня абаснаваць так званую гістарычную заканамернасьць бальшавіцкага перавароту ды расейскіх заваёваў; 6) намаганьня ўгаварыць народам «гістарычную» выбранасьць і пакл'канасьць Расеі для ўладаньня над усімі народамі, і г. д.

Няўжо-ж усё гэта маецца быць «аб'ектыўнай навукай», і ў ніякім выпадку наглядным праяўленьнем палітычнай тэндэнцыйнасьці?!

У артыкуле, напрыклад, выказваецца скарга з прычыны таго, што некаторыя гісторыкі на Кангрэсе наважыліся гаварыць пра расейскі імпэрыялізм у 16 стагодзьдзі. Гэта, згодна асьветчаньня артыкулу, праяўленьні палітычнай антыпатыі да Савецкага Саюзу. Аднак, што мы знаходзім, напрыклад, у дакладзе Поршнева. У ім ня толькі Беларусь і Ўкраіна сталіся чыста расейскай спадчынай, але навет уся Прыбалтыка й Прычарнамор'е й г. д., а таму Расея праводзіла за іх «справядлівыя» й «патрыятычныя» войны супраць Польшчы й Швэцыі.

Аднак тут мы хочам зьвярнуць увагу на іншыя савецкія прэтэнсыі. Пайменна ў артыкуле выказваецца незадаваленьне з тае прычыны, што на Кангрэсе прысутнічалі навукоўцы-эмігранты. Згодна Масквы — гэта простая правакацыя супраць Савецкага Саюзу, а таму яна высоўвае ўльтыматум Задзіночаным Штатам Амэрыкі, каб у далейшым чагосьці падобнага не паўтаралася.

Як ведама, яшчэ ў часе X. Міжнароднага кангрэсу гістарычных навук, які праходзіў у Рыме ў 1955 годзе, Масква, якая сама толькі-што прылучылася да працы гэтага міжнароднага навуковага форуму, дамаглася пры дапамозе інтрыгаў і пагрозаў адхіленьня навукоўцаў-эмігрантаў ад удзелу ў працы гэтага Кангрэсу. У гэтым кірунку вяліся таксама намаганьні й у вапошнім выпадку, што спрычынілася да выключэньня шматлікіх навукоўцаў-эмігрантаў з Славянскае камісіі, да адхіленьня іхных прапановаў зачытаць тыя ці іншыя да-

(Заканчэньне на 4-ай бач.)

Хрушчоў знаходзіць вінаватых

Адкладзены ў сьнежні мінулага году пленум ЦК КПСС напасьледак распачаў сваю працу 10-га студзеня сёлета. Гэты пленум прысьвечаны пераважна сельскай гаспадарцы. Да пленуму была праведзеная вялізарная падрыхтоўка з боку ЦК КПСС і галоўным чынам з боку самога Хрушчова. З году ў год звычайна такія пленумы скліканіся ў палавіне сьнежня. К гэтаму часу ўжо былі больш-менш канкрэтныя вынікі агульных збораў збожжа, здачы яго дзяржаве, а таксама й вынікі нарыхтовак прадукцыі жывёлагадоўлі.

У 1960 годзе ў сельскай гаспадарцы Савецкага Саюзу склалася значна горшае становішча, чымся навет у 1959 годзе. Ураджайнасьць і валавыя зборы збожжа на цаліне з 1958 году ўсьцяж зьмяншаліся. Гэтак званыя сацыялістычныя забавязаньні аб выкананьні мясаздачы трохгадовых нормаў у вадзін год былі прычынай ня толькі зьмяншэньня пагалоўя буйнай рагатай жывёлы, але й зьнішчэньня на мяса значнай часьці кароў у цэлым шэрагу вобласьцяў і краёў.

Ініцыятыва падняцьця аграмадных прастораў цаліны належыць, як ведама, выключна Хрушчову. Ніхто іншы, як сам Хрушчоў без аналізы запраўднага становішча ў вобласьцях падбухторваў і ўзнагараджваў ардэнамі тых партыйных кіраўнікоў, якія бяз глузду, толькі каб выслужыцца, зьнішчалі калгасную жывёлу на мяса. Характэрным прыкладам такіх «посьпехаў» зьяўляецца Разанская вобласьць, якая ў 1959 годзе выканала плян мясаздачы за тры гады. Колькі разоў Хрушчоў у сваіх выступленьнях з пахваламі адклікаўся на «посьпехі» Разанцаў. Цяпер-жа Разанская вобласьць па выкананьні пляну здачы мяса й малака апынулася на апошнім месцы сярод іншых вобласьцяў РСФСР. Мала гэтага, цяпер разанскія партыйна-савецкія кіраўнікі абвінавачваюцца ў «ашуканстве партыі й дзяржавы, бо займаліся прыпіскамі, запісваючы ў справаздачу нязданадзеную прадукцыю («Известия», 12. 1. 1961).

Улічыўшы абставіны, Хрушчоў перанёс пленум на месяц пазьней. За гэты час быў падабраны матарыял, каб усю віну за няўдачы за нізкія ўраджаі збожжа, тэхнічных культур і асабліва кукурузы, а таксама за зьмяншэньне пагалоўя жывёлы ў шэрагу вобласьцяў і навет рэспублікаў ды страту жывёлы ад недахопу кормаў узваліць на партыйна-савецкае кіраўніцтва ў рэспубліках і вобласьцях.

Усе гэтыя матарыялы былі зьмешчаныя ў г. зв. хрушчоўскіх тэзах і разам зь ягонай «запіскай» прэзыдыюму ЦК КПСС разасланыя ЦК КП саюзных рэспублікаў. У гэтых хрушчоўскіх матарыялах быў зьмешчаны праект новай рэарганізацыі ўсей сыстэмы кіраўніцтва сельскай гаспадаркай. Згодна гэтага праекту функцыі міністэрства сельскай гаспадаркі Савецкага Саюзу й саюзных рэспублік значна зьмяншаюцца. Усё ўжо будуецца на «прынцыпова новых асновах». Міністэрствы сельскай гаспадаркі ня будуць ужо кіраваць калгасамі й саўгасамі, а будуць толькі «даваць ім навукова абаснаваныя рэкамэндацыі ў пытаньнях земляробства й жывёлагадоўлі».

Да адчыненьня пленуму ў савецкай прэсе было зьмешчана шмат розных артыкулаў у пытаньнях сельскай гаспадаркі. Ужо з гэтых артыкулаў было відаць, што агульныя зборы збожжавых культур зусім невясёлыя. На першым месцы па колькасьці збору збожжа знаходзілася Расейская Фэдэрацыя. Як далажыў на пленуме старшыня савету міністраў РСФСР Д. Палянскі, па рэспубліцы здадзена збожжа на 158 тысяч пудоў больш, чымся ў мінулым годзе. Палянскі толькі на пленуме «асудзіў неразважнае навязваньне завышаных сацыялістычных забавязаньняў, каб потым станавіцца на шлях прыпісак фікцыйных здачаў прадукцыі».

Першым пад агонь хрушчоўскіх рэплікаў і абвінавачаньняў папаў сакратар ЦК Казахстану Кунаеў. Калі верыць Кунаеву, у гэтым годзе Казахстан, замест абяцаных 960 мільёнаў пудоў збожжа, здаў дзяржаве ў 1960 г. толькі 642 мільёны пудоў. Ды якое гэта збожжа?! Цаліна зарасла пустазельлем, засьмечанасьць збожжа дасягае 40-50%. Між тым у 1956 г. Казахстан здаў дзяржаве 990 мільёнаў пудоў збожжа, у 1958 г. — 920 мільёнаў пудоў, у 1959 г. каля 700 мільёнаў пудоў. Кунаяў прызнаўся на пленуме, што ў 1960 г. у калгасах і саўгасах здохла 3 мільёны 306 тысяч авечак і козаў.

Увесь час палі Ўкраіны давалі высокія ўраджаі збожжавых культураў. Украінская азімая пшаніца цешылася вялікай славай. А цяпер? Украіна ператварылася ў кукурузную рэспубліку, ды й тая дала толькі 16-17 цэнтнараў з аднаго гэктара. На пленуме Хрушчоў ня сьцерпіў і із злосьцяй крычаў з прэзыдыюму: «Гэта толькі палавіна ўраджаю, а другую палавіну ўраджаю кукурузы расьцягнулі на месцы».

Сакратар ЦК КП Украіны Падгорны бездапаможна адказваў на пленуме: «Правільна, Мікіта Сяргеевіч». Украіна здала дзяржаве ў гэтым годзе ўсяго толькі 385,5 мільёнаў пудоў збожжа разам з кукурузай.

Больш-менш без нападаў Хрушчова адлічыўся камуністычны кіраўнік Беларусі Мазураў. Ён перш за ўсё рапартаваў Маскве перад кастрычніцкімі ўрачыстасьцямі, што калгасы й саўгасы рэспублікі ня толькі выканалі пляны здачы збожжа, мяса, малака і яек, але й перавыканалі іх. Было здадзена звыш пляну 28,6 тысяч тонаў мяса і 73,6 тысяч літраў малака. Як далажыў Мазураў, калгасы й саўгасы адправілі на бойні 400 тысяч штук маладняку сярэдняй вагою 150-170 кіляграмаў. Жывёла была ніжэй сярэдняй укормленасьці. З гэтае прычыны мяса складала толькі 47% із штукі жывой вагі. Дык ці-ж можна ўважаць гэтае ўзапраўды бязглуздае марнатраўства жывёлы мясанарыхтоўкамі!?

На пленуме Мазураў пахваліўся, што калгасы й саўгасы Беларусі засеялі ў мінулым годзе аж 400 тысяч гэктараў пад кукурузу або 10% усей пасяўной плошчы. З кукурузы было нарыхтавана ў сярэднім па 12 тонаў сіласу на адну карову па ўсей рэспубліцы. Тут Мазураў баязьліва жаліўся, што ў калгасах і саўгасах, як у паляводзтве, так і ў жывёлагадаўляных фэрмах яшчэ вельмі слабая мэханізацыя. Ён зазначыў, што былі затрачаныя 27 мільёнаў дзён працы чалавека на апрацоўку аднэй толькі бульбы й лёну. Дык вось табе й сувэрэнная савецкая рэспубліка, якая маючы на сваей тэрыторыі два вялікія аўтамабільныя заводы, трактарны завод, магутны гомельскі завод сельскагаспадарскіх машынаў і інш., ня можа сябе забясьпечыць сельскагаспадарскімі машынамі!

Мазураў бессаромна абвесьціў на пленуме, што сярэдні ўраджай бульбы на Беларусі дасягнуў 103 цэнтнары з аднаго гэктара. Між тым, на пленуме ЦК КП Беларусі, які адбыўся ў пачатку сьнежня мінулага году, віцебскі сакратар абкому падаў да ведама, што ўва ўсей вобласьці ўраджаі бульбы склалі толькі 82 цэнтнары з гэктара, па Магілёўшчыне — 85 цэнтнараў, у Берасьцейскай вобласьці — 73 цэнтнары, а ў Меншчыне — 79 цэнтнараў («Советская Белоруссия», 2. 12. 1960). У парадку крытыкі Мазураў на пленуме зазначыў, што ў партыйным кіраўніцтве сельскай гаспадаркай на Беларусі маюць месца «дэкляратыўнасьць, алілуйшчына, пустазвонства й ашуканства».

У гэтым няма нічога дзіўнага. Сам Мазураў гэтаму дае прыклад.

В. Б.

Пад знакам палітычнай актыўнасьці

(Заканчэньне зь 1-ай бач.)

што яны каштуюць кажны дзень роўна 500 мільёнаў бэльгійскіх франкаў (41,6 мільёнаў нямецкіх марак). За 24 дні штрайкі прынесьлі стратаў на 12 мільярдаў франкаў, тады калі праграма ашчаднасьцяў, прадбачаных урадавымі праектамі, мела выносіць за гэты час усяго 10,7 мільярдаў франкаў.

Паасобныя правінцыі Бэльгіі зарэагавалі на акцыю штрайкаў неаднолькава. У паўночнай Флямандыі работнікі або ня прылучыліся да акцыі штрайкаў, за выключэньнем Антвэрпэну, або прылучыліся спозьнена, і наагул тут штрайкі мелі больш лагодны характар. Затое ў паўдзённай Валёніі, багатай капальнямі вугля, штрайкавы рух ахапіў усіх работнікаў, згуртаваных у сацыялістычныя прафэсыянальныя саюзы. Масавы ўдзел Валёнцаў у штрайкавым руху тлумачыцца перадусім тым, што тут найбольш безработных і загрожаных безрабоцьцем у сувязі з агульным крызісам вугальнай прамысловасьці ў Эўропе. Вялікая іх часьць змушаная жыць з дапамогі для безработных, якую новы ўрадавы праект абмяжоўвае ўсяго да трох месяцаў.

Важнай датай для нутраных падзеяў Бэльгіі быў дзень 13-га студзеня сёлета. У гэты дзень бэльгійскі парлямант, супраць галасоў сацыялістых, прыняў урадавы закон ашчаднасьцяў. Гэты крок ня толькі ня прынёс успакаеньня, але, наадварот, сытуацыю яшчэ больш завайстрыў. Бо ў той-жа самы дзень 400 сацыялістычных палітыкаў Валёніі — дэпутатаў парляманту, сэнатараў, бурмістраў гарадоў, правінцыянальных і валасных радаў сабраўшыся ў горадзе Намур, запатрабавалі для францускамоўнай валёнскай часьці краю аўтаноміі ў рамах фэдэральнай бэльгійскай дзяржавы і ўканстытуаваліся, як «Сабраньне легітымнай бальшыні прадстаўнікоў валёнскага народу».

Гэты сэпаратыстычны крок Валёнцаў бясспрэчна будзе мець у сваім выніку далейшае ўскладненьне сытуацыі, разьвязкі якой у бліжэйшым часе спадзявацца цяжка. На колькі нутранае палажэньне краіны вельмі сур'ёзнае, паказвае факт, што бэльгійскі ўрад пачуўся змушаным забраць зь Нямеччыны часьць сваіх войскаў, што знаходзіліся там у рамах НАТО, дзеля аховы перад актамі сабатажу чыгуначных лініяў, тэлефонаў, заводаў і ўстановаў публічнага абслугоўваньня.

Небясьпечныя разыходжаньні вакол пытаньня Ляосу

Некаторыя заходнія газэты цьвердзяць, што больш небясьпечнымі ў сваіх выніках могуць быць разыходжаньні ў пытаньнях Ляосу паміж Вялікабрытаніяй і Францыяй з днаго боку й Задзіночанымі Штатамі Амэрыкі — з другога, чымся сама ляоская праблема. Амэрыка ўважае, што Ляос павінен быць празаходні, выразна падтрымлівае ляоскі ўрад Бум Ума, які празаходнюю палітыку пасьлядоўна праводзіць, і наважаная процiўставіцца збройнай сілай супраць спробаў інвазіі Ляосу з боку камуністычнага паўночнага Ветнаму, чырвонага Кітаю й Савецкага Саюзу, здаючы добра сабе справу, што ўсякі кампраміс з камуністымі абазначаў-бы ў практыцы ранейшае ці пазьнейшае перадаваньне Ляосу — гэтай ключовай у Паўдзённа-Усходняй Азіі із стратэгічнага гледзішча краіны ў рукі камуністых. Затое Францыя й Вялікабрытанія з упорыстасьцяй, годнай лепшай справы дамагаюцца поўнай «нэўтралізацыі» Ляосу й стварэньня ў ім ураду, зложанага з прадстаўнікоў усіх палітычных партыяў, у тым ліку й камуністых, забываючыся аб тым, што камуністыя ніколі й нідзе ня бываюць нэўтральнымі.

Гэтая незразумелая і ў сваіх інтэнцыях бясспрэчна шкодная пазыцыя Францыі й Вялікабрытаніі зьяўляецца прычынай, што Амэрыка яшчэ паўстрымоўваецца ад збройнага ўмяшаньня ў справы Ляосу, што палажыла-б канец праліцьцю крыві, спыніла-б збройную камуністычную авантуру звонку й захавала-б Ляос пры Захадзе. Гэта была-б рэакцыя, адзіна рацыянальная й пэўная, бо іншай мовы камуністычныя агрэсары не разумеюць.

Апошнім часам шэф суседняй зь Ляосам нэўтральнай дзяржавы Камбоджы князь Randолм—

Апошнім часам шэф суседняй зь Ляосам нэўтральнай дзяржавы Камбоджы князь Нородом Сіганук выступіў з праектам скліканьня канфэрэнцыі 14-ёх дзяржаваў, якая занялася-б разьвязаньнем ляоскага пытаньня. У канфэрэнцыі павінны былі-б прыняць удзел Савецкі Саюз, Задзіночаныя Штаты Амэрыкі, сябры пакліканай у 1954 годзе Кантрольнай Камісіі над Ляосам (Канада, Індыя й Польшча), удзельнікі Жэнэўскай Канфэрэнцыі 1954 году ў справе Індакітаю (Францыя, Вялікабрытанія, Савецкі Саюз, паўночны Ветнам, камуністычны Кітай, Камбоджа й Ляос), а так-жа суседнія зь Ляосам дзяржавы: Сыям, Паўдзённы Ветнам і Бірма.

Хрушчоў, як і трэба было чакаць, прывітаў праект Камбоджы, зажадаў аднак аказаньня патрэбнае помачы легітымнаму, на ягоную думку, пракамуністычнаму ляоскаму ўраду Сувана Пумы, які знаходзіцца на выгнаньні. У сваім пасланьні з 7-га студзеня сёлета Хрушчоў выказаў дамаганьне «забясьпечыць правы ляоскага народу, спыніць амэрыканскую агрэсію й адхіліць небясьпеку, якая пагражае, што Ляос станецца ваенным вогнішчам для Паўдзённа-Ўсходняй Азіі». Задзіночаныя Штаты аднесьліся із зразумелай рэзэрвай да праекту канфэрэнцыі 14-ёх дзяржаваў, тлумачачыся, што гэтым пытаньнем змогуць заняцца толькі пасьля пераняцьця ўлады новым прэзыдэнтам.

Трэба думаць, што запрапанаваная Камбоджай канфэрэнцыя будзе ўсё-ж скліканая, але было-б наіўным спадзявацца, што яна будзе здольная разьвязаць пытаньне Ляосу. Яшчэ ніводная канфэрэнцыя, у склад якой уваходзілі камуністычныя дзяржавы, ня была здольная дасягнуць справядлівага кампрамісу. Дык і гэтая канфэрэнцыя напэўна станецца толькі арэнай камуністычнае прапаганды й далейшых абвінавачаньняў Задзіночаных Штатаў, а ў самым Ляосе, пры збройным падтрыманьні паўночнага Ветнаму, камуністычнага Кітаю й Савецкага Саюзу, будзе далей разьвівацца камуністычная агрэсія, аж пакуль Амэрыка, ня гледзячы на пастановы розных канфэрэнцыяў, не наважыцца актыўна ўмяшацца ў ляоскае пытаньне.

Савецкая актыўнасьць у справе Конга

У той час, калі ў Конго далей разгараецца дамашняя вайна паміж войскамі прэзыдэнта Касавубу й ягонага галоўнакамандуючага генэрала Мобуту із староньнікамі экспрэм'ера Люмумбы, успаМаганымі Савецкім Саюзам, савецкі дэлегат у ЗН віцэміністар Зорын супольна з дэлегацыямі Цэйлону, Лібэрыі й Задзіночанай Арабскай Рэспублікі абвінавацілі ў Радзе Бясьпечнасьці Бэльгію ў пагвалчаньні інтэрнацыянальнага мандату ў правінцыі Руанда-Урунды. Гэтае пагвалчаньне мела палягаць у тым, што Бэльгія дазволіла войскам генэрала Мобуту напасьці з правінцыі Руанда-Урунды, што адмініструецца Бэльгіяй, на кангалянскую правінцыю Ківу, якая зьяўляецца вернай экспрэм'еру Люмумбе. Зорын зажадаў пазбавіць Бэльгію адміністраваньня правінцыяй Руанда-Урунды, якую выкарыстоўвае яна ў якасьці базы дзеля агрэсіі супраць Конга. Апрача гэтага, Саветы высунулі дамаганьне, каб пленарная сэсія ЗН, якая распачнецца 7-га сакавіка сёлета, паставіла на парадак дня справу бэльгійскае агрэсіі ў Конго. Бэльгійская дэлегацыя асьветчыла, што войскі генэрала Мобуту ўвайшлі на тэрыторыю Руанда-Урунды бязь ведама бэльгійскіх уладаў і што апошнімі былі яны адтуль безадкладна выгнаныя.

З нагоды новых савецкіх крокаў у пытаньні Конга, «Нью-Ёрк Таймс» за 13-га студзеня пісаў: «Як у Фінляндыі падчас вайны, у Карэі пасьля вайны, у Вугоршчыне падчас антыкамуністычнага паўстаньня і цяпер у Ляосе, дзе кароль і парлямант паклікалі легітымны ўрад для замены створанай камуністымі марыянэткі, Саветы робяць намаганьні дзеля аднаўленьня прасавецкай дыктатуры Люмумбы, як легітымнага ўраду Конга». Не падлягае сумлеву, што толькі ў гэткім кірунку будзе й далей разьвівацца кангалянская палітыка Савецкага Саюзу і што толькі цьвёрдая воля й станоўкая наважанасьць Захаду змогуць забясьпечыць гэтую наймалодшую афрыканскую дзяржаву ад камуністычнай інфільтрацыі.

Язэп Каранеўскі

Пасьля Маскоўскай канфэрэнцыі кампартыяў сьвету

У прысутнасьці ўсей кіруючай верхавіны, шэфаў акрэдытаваных дыпляматычных прадстаўніцтваў, духавенства, савецкіх і замежных журналістых Хрушчоў у сваім урачыстым тосьце на спатканьне Новага Году падчыркнуў жаданьне палепшаньня дачыненьняў між Савецкім Саюзам і Задзіночанымі Штатамі Амэрыкі: «Я думаю, што ніхто мяне ня стане дакараць, калі я скажу, што мы прыдаём вялікае значаньне палепшаньню нашых дачыненьняў із Задзіночанымі Штатамі Амэрыкі, бо ад палепшаньня дачыненьняў між нашымі краінамі ў многім залежыць палепшаньне дачыненьняў між усімі дзяржавамі сьвету».

Выказваючы ўпэўненасьць у тым, што ў новым годзе ўдасца дабіцца ўзаемнай дамоўленасьці, ён заявіў, што ейнае дасягненьне зьяўляецца й фундамантам усеагульнага ўмацаваньня міру: «Я пазволю сабе выразіць надзею, што ў новым годзе Задзіночаныя Штаты Амэрыкі й Савецкі Саюз як-бы перавернуць бачыну ў сваіх дачыненьнях з тым, каб гэта памагала аздараўленьню міжнароднага палажэньня, палепшаньню дачыненьняў між усімі дзяржавамі, а, у выніку, і дасягненьню вялікай мэты, да якой імкнуцца ўсе народы».

Гэты зварот ён падмацаваў яшчэ і запэўненьнем у тым, што савецкае кіраўніцтва гатовае забыцца аб праслаўленым выпадку з амэрыканскім самалётам, зьбітым у 1960 годзе над тэрыторыяй Савецкага Саюзу. І каб «благім мінулым ня перашкаджаць надзеям на лепшую будучыню», савецкае кіраўніцтва не намеранае настайваць на абмеркаваньні гэтага пытаньня на сэсіі Генэральнай Асамблеі ЗН.

Трэба адцеміць, што пасьля зьмены курсу савецкай вонкавай палітыкі ў дачыненьні да ЗША, якая асабліва рэзка праявілася з траўня мінулага году, гэты зварот Хрушчова зьяўляецца першым і вылучна інтэнсыўным у сваей накіраванасьці. Гэты зварот прадстаўляе сабой абсалютны нонсэнс з гледзішча сьветавай камуністычнай палітыкі ў цэлым і ў першую чаргу з гледзішча Пэкіну. Як ведама, Дэклярацыя Канфэрэнцыі кампартыяў сьвету, якая закончылася за месяц да вышэй схарактарызаванага Хрушчоўскага звароту, аснаўной сваей тэзай мела стварэньне ў будучай міжнароднай камуністычнай палітыцы ўсясьветнага і ўсеагульнага фронту супраць ЗША. Апошнім у Дэклярацыі была адведзеная асаблівая ўвага. Амэрыка была праклямаваная галоўным ворагам народаў сьвету, як віноўніца ўсіх найбольш небясьпечных камплікацыяў міжнароднага палажэньня.

Газэта «Известия» з 7. 12. 1960 г. пісала: «Амэрыканскі імпэрыялізм стаўся найбуйнейшым міжнародным эксплятататарам. Ход міжнародных падзеяў за апошнія гады даў многа новых довадаў таго, што амэрыканскі імпэрыялізм зьяўляецца галоўным вогнішчам сьсветавай рэакцыі й міжнародным жандарам, ворагам народаў цэлага сьвету... Галоўная сіла агрэсіі й вайны — амэрыканскі імпэрыялізм... Галоўнае вогнішча сучаснага каляніялізму — Задзіночаныя Штаты Амэрыкі».

Прыроўніваючы гэтыя прапазыцыі камуністычнай палітыкі ў дачыненьні да ЗША, прынятыя на Маскоўскай Канфэрэнцыі, да навагодніх праклямацыяў Хрушчова, нельга не заўважыць іх поўнай нясумеснасьці. Значыцца, або савецкае кіраўніцтва, ня зьбіраючыся ў запраўднасьці шукаць магчымасьці дагаварыцца із ЗША, дэзарыентуе грамадзкую думку сьвету й сьвядома стараецца паставіць перад Захадам чарговую пастку, або Хрушчоў і ЦК КПСС не намераныя падпарадкоўвацца агульнай пастанове Канфэрэнцыі кампартыяў і на будучы пэрыяд часу зьбіраюцца весьці асобную палітыку.

Каб дакладней выясьніць гэтую дылему, неабходна прааналізаваць так-жа дырэктыўныя артыкулы ў савецкай прэсе, якія паявіліся праз тыдзень пасьля навагодніх урачыстасьцяў, прысьвечаныя Маскоўскай Канфэрэнцыі кампартыяў. Дзеля разуменьня заіснаваўшай чуць не парадаксальнай неадпаведнасьці мае значаньне й аналіза справаздачы аб дакладзе Хрушчова, прачытанага ім для Вышэйшай Партыйнай Школы, Акадэміі грамадзкіх навук і Інстытуту марксізму-ленінізму ЦК КПСС. На гэтым дакладзе, які адбыўся ў Крамлі 6-га студзеня сёлета, прысутнічала 1300 слухачоў, асьпірантаў- выкладчыкаў і выдатных савецкіх камуністычных тэарэтыкаў. Ён быў прысьвечаны «вынікам» Маскоўскай Канфэрэнцыі кампартыяў, але ў савецкім друку апублікаваным ня б[…] Ува ўсіх газэтах была памешчаная […]кі справаздача аб прачытаным дак[…] з паасобнымі й вельмі кароткімі з[…] цытатамі. Дзеля таго, што звычайн[…] выступленьні Хрушчова заўсёды п[…]сьцю друкуюцца ў савецкай прэсе, гэты факт, сам па сабе, зьяўляецца [..]вычайна паказальным.

Пры аналізе гэтай справаздачы і артыкулаў, прысьвечаных Канфэрэнцыі кампартыяў, кідаецца ў вочы тое, што вынікі нарады падводзяцца больш чымся церазь месяц пасьля ейнага заканчэньня і што інтэрпрэтацыя пастановаў Канфэрэнцыі значна розьніцца ад палітычнай сутнасьці іх запраўднага зьместу.

У перадавым артыкуле да Маскоўскай Канфэрэнцыі, зьмешчаным у газэце «Правда» за 7. 1. 1961 г., падчыркваецца, «што Канфэрэнцыя яшчэ больш умацавала адзінства й згуртаванасьць міжнароднага камуністычнага руху, ідэйна ўзброіла яго». Шмат гаворыцца аб «маналітнасьці ўсяго камуністычнага руху, зьвяртаецца ўвага на неабходнасьць далейшага змаганьня з «рэвізіянізмам», «дагматызмам» і «сэктанскай абмежаванасьцяй», выдзяляецца асобная роля й заслугі КПСС,ейнае абсалютнае перадавое месца ў сьветавым камуністычным руху. «Нашая камуністычная партыя, — гаворыць Хрушчоў, — разглядае сябе як адзін зь перадавых авангардаў сьветавага камуністычнага руху, які першым бярэ вышыні камунізму» («Правда», 7. 1. 1961).

(Заканчэньне на 3-яй бач.)

Творы Алеся Гаруна

Матчын дар

(Працяг)

МАЯ ЛЮБА

У любы маёе дый косы ільняныя й вочкі нябескія,
Губкі вішнёвыя;
І шчочкі ружовыя, шыйка і ручкі, як бель лябядзіная,
Грудкі пуховыя!
І голас у любай, бы ў лесе зьвінючай, бліскучай
крынічанькі
Сьпевы адвечныя;
А ўсьмешка каханай — ў зялёным аксаміце лугу
мурожнага
Пэрлы санечныя.
Ідзець каралеўнаю, добрай, ласкаваю, роўнай паходкаю,
Ціха ступаючы;
Заўсёды ўсьміхаецца думцы захованай, ў сэрцы мілосную
Песьню сьпяваючы;
Вяночкі штовечару ў рэчку спушчаючы, кажа:
«Плывеце вы
Разам з вадзіцаю!
Скажэце каханаму — станем прад Богам мы
параю шлюбнаю,
Хоць-бы з грамніцамі».
А гэтак далёкая! Так яно, зорачка захаду раньняя,
Будзе і станецца,
Над нашым каханьнейкам людзі ня ўмоцныя,
леты ня ўладныя, —
Хай-жа мінаюцца.

* * *

Хто сказаў: «І я з народам»,
Хто зь ім поплеч стаў, як з братам,
Хто пайшоў зь ім роўным ходам,
К роўным зыскам, к роўным стратам, —
З тым і я. Няхай-жа ліча,
Будзе трэба — хай пакліча.

Хто-ж сказаў, а потым зрадзіў,
Хто пайшоў, а потым кінуў,
Хто ў душы сумленьне згладзіў, —
Ў кім апошні сорам зьгінуў, —
Хай дрыжыць! У дзень прысуду,
Ў страшны дзень, я сьветчыць буду!

ІДУЦЬ ГАДЫ

Ідуць сабе гады, ідуць,
Бы карагод бясконца,
Што ў небе зорачкі вядуць
Ля месяцу, ля сонца.
Ідуць сабе гады, ідуць —
І чалавек за імі.
Куды цябе яны вядуць
І сьцежкамі якімі?

— «Няведама мне, скуль усё і што я;
Няведама мне сама сьцежка мая,
Няведама мне, і куды я іду,
Пытаньня ня маю, ці што там знайду;
Ня ведаю, жыцьце ці не, —
Пачалася гэта, браток, не на мне».

Ідуць гады, ідуць гады —
І зь імі ўсё на сьвеце.
Сягоньня ты, а йшлі дзяды,
А заўтра пойдуць дзеці.
Ідуць гады, і ты ідзеш
Здагонь за імі, зь імі.
Нашто, скажы мне, ты жывеш
І з думкамі якімі?

— «З аднэю я думкай у сьвеце жыву,
Настаўнікам ўзяўшы і лес і траву,
Крыніцы і кветкі, і цемру і сьвет,
І месяц і зоры, і сонца прывет.
Прысуджаны шлях свой рабі дарагім,
Красуйся на радасьць сабе і другім».

НАВУКА

Казаў настаўнік мне (ён блізкі быў праpоку,
Які жывым узьняўся ў вышш, блакіт нябескіх сфэр):
«Мой сын, спачатку мы падладны Кону-Року —
У гэта вер.

Які-б там крыж табе ня выпаў ў жыцьці гэтым:
Галеці век ці быць царом і царскі мець пасад,
Ў балоце бросьнеці ці йсьці к нязнаным мэтам, —
Яго загад.

І вось, калі табе трываць ня стане змогі,
І цяжкім здасца крыж табе, і доля вельмі злой —
Ня трэба, сын, шукаць лягчэйшае дарогі, —
Ідзі старой.

І мусіць час настаць: пабачыш сьвет праменны
Ідзе ўладар адвечны твой; яго спаткай здалёк.
Узьдзеўшы бітвы меч на свой пояс раменны.
І скажа Рок:

«Ідзі хутчэй, слуга! Спавіты сьвет маркотай,
Ў ім крыўды легіён забраў зямлі апошнюю чверць,
Нясі-ж свой праўдзе меч». — Мой сын! Ідзі з ахвотай
На чэсьць і сьмерць».

АДБІТАК

Дзіўлюся я на зьзяньне ясных зораў, —
І сумна-сумна так, што я ня разам зь імі,
Што жыць ня лёс мне ў вышыні нагорнай
І сьцежкамі хадзіць па небе залатымі.

Сярод нязнаных мне, нябачаных прастор
Раўнінай тэй, што зьвецца Бесканечнась

Пасьля Маскоўскай Канфэрэнцыі...

(Заканчэньне з 2-ой бачыны)

У справаздачы аб дакладзе Хрушчова гаворыцца аб тым, што ён даў «глыбокую аналізу сучаснага сьветавага разьвіцьця й міжнароднага камуністычнага руху» і што «камуністычная партыя Савецкага Саюзу перапоўненая няўхільнай паважанасьцяй умацоўваць вузлы братняй дружбы з камуністычнай партыяй Кітаю, зь вялікім кітайскім народам». Сфармуляваньне трохі дзіўнае! Атрымліваецца так, як быццам дагэтуль гэтыя амінозныя «вузлы братняй дружбы» наагул не ўмацоўваліся, або патрабуюць цяпер якіхсьці асаблівых, новых мераў дзеля іхнага ўмацаваньня.

Ацэньваючы агульны зьмест цытатаў з хрушчоўскага дакладу і артыкулаў, прысьвечаных вынікам Маскоўскай Канфэрэнцыі, трэба сказаць, што ў іх поўнасьцю адсутнічаюць тры наступныя аснаўныя элемэнты, якія характарызавалі Дэклярацыю Маскоўскай Канфэрэнцыі кампартыяў:

1) Няпрымірнасьць пазыцыі ў дачыненьні да ЗША і тэза аб неабходнасьці стварэньня сьветавага фронту змаганьня супраць іх; 2) тэза аб тым, што цяперашні гістарычны пэрыяд зьяўляецца апошняй і канчальнай фазай змаганьня з капіталізмам; 3) тэза аб поўнай актывізацыі рэвалюцыйнасьці камуністычных партыяў сьвету.

Адсутнасьць гэтых аснаўных мамэнтаў у кампаніі падвядзеньня ў СССР вынікаў Канфэрэнцыі кампартыяў карэнным чынам зьмяняе ейную сутнасьць, гэтым самым высоўваючы аб ей зусім асобную савецкую вэрсію.

У характарыстыцы заіснаваўшай неадпаведнасьці між пастановамі Маскоўскай Канфэрэнцыі й апошнім разьвіцьцём савецкай палітыкі мае значаньне й ейная прадгісторыя. Было заўважана, што на Маскоўскай Канфэрэнцыі 81-ой кампартыі савецкая дэлегацыя аставалася ў меншыні. У пастановах Канфэрэнцыі браў выразную перавагу кітайскі пункт гледжаньня. КПСС у Дэклярацыі было прадстаўленае толькі намінатыўна-пачэснае першае месца й вядучае палажэньне ў той час, як усе асноўныя папярэднія рысы савецкай палітыкі зусім ня былі ўспомненыя. Асталася зусім ня ўспомненай звыш году прыгатаўляная Хрушчовам акцыя прымірэньня із ЗША, якая была закончаная ягонай паездкай у 1959 годзе ў Амэрыку, названай савецкай прапагандай «місіяй добрай волі».

Было выразна, што пасьля заканчэньня маскоўскай нарады савецкая кіруючая верхавінка аказалася ў стане поўнай дэзарыентацыі. Сьнежанскі пленум ЦК быў адложаны, спачатку навет на нявызначаны час, што ніяк нельга было выясьніць няўдачамі сельскагаспадарскага году, бо да палавіны сьнежня ўсе вынікі яго былі ўжо ведамыя.

Цікавым мамэнтам гэтага пэрыяду зьяўляецца й адыход на другі плян самога Хрушчова, які на працягу цэлага месяца ня выступаў публічна. Пасьля заканчэньня нарады кампартыяў ён навет ня прысутнічаў ні на адным з прыёмаў або мітынгаў, арганізаваных у гонар старшыні Кітайскай Народнай Рэспублікі — Лю Шао-ці і кітайска-савецкай дружбы. Аб'ясьніць ягоную адсутнасьць грыпай, як гэта рабілася ў заходняй прэсе, было-б вялікай памылкай. Ведама, што ніякіх пацьверджаньняў ягонага захворваньня ў савецкай прэсе ня было. На сэсіі Вярхоўнага Савету СССР, што адбылася 20-23 сьнежня, меўся адбыцца даклад Хрушчова аб вонкавай савецкай палітыцы на 1961 год. Выглядала-б, што ў сувязі з Маскоўскай Канфэрэнцыяй прапазыцыі вонкавай палітыкі СССР у пляне пастановаў, выложаных у Дэклярацыі, даў на сэсіі ЦК КПСС. Аднак гэтага ня сталася. Даклад міністра замежных справаў СССР Грамыкі аб вонкавай палітыцы, зроблены ў прысутнасьці Хрушчова, не зьмяшчаў якіх-небудзь канструктыўных мамэнтаў.

Першай паўнаважкай палітычнай заявай ЦК КПСС пасьля нарады кампартыяў было навагодняе выступленьне Хрушчова, якое раскрыла карты ЦК КПСС у дачыненьні да пазыцыі, занятай ім да пастановаў засядаўшага ў Маскве пракітайскага новага Камінтэрну.

Як відаць, савецкая кіруючая верхавіна на працягу месяца пераварывала сваю няўдачу і, выкарыстаўшы прысутнасьць у Маскве кіруючага ядра партыі, што зьехалася толькі ў канцы сьнежня на сэсію Вярхоўнага Савету СССР, канчальна ўстанавіла свае дачыненьні да нарады кампартыяў і лінію сваей будучай палітыкі. Фактычна толькі цераз месяц пасьля заканчэньня Маскоўскай нарады ўва ўсіх саюзных рэспубліках, вобласьцях і буйных гарадох былі праведзеныя партыйныя актывы ў пытаньнях вынікаў нарады, на якіх, у сувязі з важнасьцяй палажэньня выступілі з дакладамі толькі сябры і кандыдаты прэзыдыюму ЦК КПСС.

Аналізуючы навагодняе выступленьне Хрушчова й характар нарады кампартыяў можна сьцьвердзіць, што ЦК КПСС пастанавіла ў значнай меры аднавіць курс вонкавай палітыкі канца 1959 году, курс на практычнае збліжэньне із ЗША.

Гэтая пастанова, відаць, была выкліканая прычынамі палітычнага, эканамічнага й псыхалягічнага характару.

Палітычныя прычыны палягалі ў тым, што савецкае кіраўніцтва пачынае палохацца магчымасьці далейшых рэзкіх шагоў камуністычнага Кітаю на міжнароднай арэне, якія могуць уцягнуць СССР у лішня рызыкоўныя й передчасныя складаныя палітычныя камбінацыі. ЦК КПСС лічыць, відаць, што сваей самастойнай палітыкай ён зьменшыць магчымасьць праяўленьня падобных кітайскіх тэндэнцыяў.

Эканамічная прычына ў пастановах савецкага кіраўніцтва іграе, відаць, яшчэ большую ролю. Савецкі Саюз другі год церпіць вылучныя няўдачы ў сельскай гаспадарцы. Ня меней клопатаў прыносіць савецкаму кіраўніцтву і праблема аўтаматызацыі індустрыі і шырака маштабнага будаўніцтва новых відаў хімічнай прамысловасьці. Больш-менш пасьпяховае выкананьне 7-гадовага пляну залежыць ад магчымасьці атрыманьня адпаведнага абсталяваньня ад высока разьвітых краінаў Захаду. Дзеля гэтага ЦК КПСС зацікаўлены ў запраўдным стварэньні больш цьвёрдых эканамічных дачыненьняў з заходнімі краінамі і ў першую чаргу із ЗША.

Псыхалягічная прычына пастановы ЦК КПСС палягае у тым, што ў цяперашніх умовах важныя палітычныя й дзяржаўныя справы разьвязвае ў СССР не аднаасабовы дыктатар, навет ня прэзыдыюм і не сакратарыят ЦК. У цяперашні мамэнт навет ЦК КПСС павінен прыслухоўвацца да настрояў усяго кіруючага слоя дзяржавы й лічыцца зь ім. Для ўсяго гэтага кантынгэнту буйных партыйных, гаспадарскіх, ваенных і адміністрацыйных кіраўнікоў падпасьці пад перавагу Пэкіну нясумесна зь іх псыхалягічным пачуцьцём дзяржаўнай гордасьці.

Усе сяньняшнія дэклярацыі аб «маналітнасьці» камуністычнага руху не адказуюць запраўднасьці. За апошнія два месяцы гэтае і раней досыць праблематычнае адзінства атрымала канчальную трэшчыну, якую нельга прыхаваць ніякімі запэўненьнямі аб «непарушнай савецка-кітайскай дружбе». Трэба думаць, што ЦК КПСС прадпрыме новыя спробы дзеля паправы сваей вядучай ролі ў сьветавым камуністычным руху, каб стаць паўнаўладным кіраўніком нанава створанага Камінтэрну й ягоных падпарадкаваных арганізацыяў.

Аднак, ня трэба цешыцца тым, што ЦК КПСС, робячы прапановы Задзіночаным Штатам Амэрыкі, ня будзе прабаваць паставіць свайго партнэра ў найменш выгаднае палажэньне і ў меру магчымасьцяў выцясьняць яго із сфэраў палітычнага й эканамічнага ўплыву ды не забываць таго, што савецкая прэса паранейшаму перапоўненая нападамі на розныя бакі амэрыканскай палітыкі. У канчальным выніку ЦК КПСС, таксама як і Кітай, імкнецца да заваяваньня сьветавага панаваньня. Розьніца палягае толькі ў мэтадах і тэрмінах.

(«Аналіз бягучых падзеяў у СССР» «Інстытуту Вывучэньня СССР» за 17 студзеня 1961 г.).

Да Міжнароднай Канфэрэнцыі аб палітычнай вайне Саветаў

(Глядзі «Бацькаўшчына» № 50-51, 1960 г.)

Апошняе паседжаньне і актыўны ў ім удзел эмігрантаў

Ня гледзячы на тое, што паводля праграмы і ў папярэдніх 4-х паседжаньнях, пасьле дакладаў стаяў заўсягды пункт — дыскусыі, з прысутных амаль ніхто ня браў слова. А гэта дзеля таго, што, па першае: кажнае паседжаньне амаль поўнасьцю абсарбавала час самымі дакладамі, на другое, што даклады гэтыя былі настолькі фахова прырыхтаваныя й вычэрпываючыя тэматыку, што мала чаго можна было да іх дадаць.

Тым ня менш кажны із эмігрантаў вымярковываў, каб неяк улучыць мамэнт для свайго народу перад так паважнай аўдыторыяй.

Нагода такая найбольш прадстаўлялася ў апошнім 5-м паседжаньні, дзе для агульных дыскусіяў прадбачалася каля 2-х гадзінаў часу.

Адылі сталася і тут замінка.

Жадаючых выступіць, эмігрантаў і не эмігрантаў, запісалася каля 20-ці асобаў. Старшыня паседжаньня, былы італьянскі міністр Лёмбардо, абвесьціў, што змушаны, дзеля гэтага выступаючых абмежыць 10-ці хвілінным часам.

Першыя 3 аратары адылі не датрымалі свайго тэрміну. Амэрыканскі генэрал з НАТО, за ім два францускія дэпутаты, былыя камуністыя, асабліва, гаварылі кажны амаль па паўгадзіны. Усе іх выступленьні былі досыць цікавыя, і старшыня ня важыўся іх перарваць. Рэшта затое, у залі, відавочна пачала праяўляць пэўную нэрвовасьць, асабліва калі старшыня аб'явіў, што будзе даваць цяпер толькі часу па 5 хвілінаў. Каля стала прэзыдыюма паднялася мітусьня, падбягаючых з залі з запіскамі, «змаганьне» за слова, каб «Божа барані яго не абмінулі».

У гэтым «2-м турнэ» «дыскусыі» прынялі ня цікавы характар. Былі гэта хутчэй, у форме таго ці іншага сорту, заявы, часамі пасьпяхова скомканыя, дзеля таго спакайнейшыя і сталейшыя людзі, калі іх падходзіла чарга, адмаўляліся ад слова.

Інцыдэнты

Першы інцыдэнт быў выкліканы выступленьнем маладога Украінца з групы АБН, які паставіў быў сабе заданьне даказаць аўдыторыі, што не камунізм, а расейскі імпэрыялізм зьяўляецца загрозай сьвету. Выступ гэтакі аказаўся вельмі нефартунным. Дакладчык ня ўлічыў таго, што ні час, ні абставіны не дазвалялі на вынясеньне гэткае праблемы для дыскусыяў, таму старшыня паседжаньня некалькімі папярэджаньнямі выкурыў затым аратара з трыбуны раней, чым ім быў выкарыстаны і без таго так скупы час. А якісь старэйшы Немец выступіў з зваротам да старшыні паседжаньня, каб не даваць нікому больш слова ў падобных «нападах» на рускі народ, які «церпіць», «змагаецца» і г. д.

Старшыня паседжаньня затым, па 3-4 кароценькіх выступах іншых, аб'явіў, што дыскусыі зачыняе зь недахопу часу і што прыступаецца да прыняцьця рэзалюцыі.

Першая запрапанаваная Арганізацыйным Камітэтам Рэзалюцыя агульна палітычнага характару ў форме звароту Канфэрэнцыі да вольнага сьвету — **ня** выклікала ніякіх засьцярогаў і была прынятая праз аклямацыі (тэкст гэтай рэзалюцыі — глядзі «Бацькаўшчына» № 1-2, 1961 г.).

2-я рэзалюцыя, якой канфэрэнцыя даручала сучаснаму Арганізацыйнаму Камітэту стварыць Тымчасовае Бюра, **якое** ў першую чаргу павінна ўвайсьці **ў кантакт** з **ужо** існуючымі антыбальшавіцкімі арганізацыямі, дзеля каардынацыі працы — прынята была канфэрэнцыяй таксама праз аклямацыі.

2-гі інцыдэнт

Другі інцыдэнт, унёсшы значна больш дысананс у пануючую дагэтуль **гэтак** паважную атмасфэру Канфэрэнцыі, **быў** выкліканы паданай рэзалюцыяй «Сатэлітамі» ад імя «АСЭН».

У гэтай рэзалюцыі, што **прапанавалася** да прыняцьця Канфэрэнцыі, былі **пералічаныя** **толькі** 9 «сатэлітных» **народаў,** пачынаючы ад Альбанцаў, канчаючы 3-ма балтыцкімі народамі, і сьціровываўся заклік, ад імя канфэрэнцыі, **да** вольнага сьвету, аб іх вызваленьні, **як** народаў, якім **Савецкі Саюз** накінуў сілай камуністычныя ўрады...

Характэрна, што дыскрымінуючага **характару** гэтай рэзалюцыі ў дачыненьні да іншых, нерасейскіх у васаблівасьці ,народаў, не дабачылі прысутныя на **канфэрэнцыі** «нацыяналістыя» з **колаў** АБН-аўцаў, бо адразу-ж па **зачытаньні** яе старшынёй паседжаньня, аўтаматычна з цэлай аўдыторыяй, як і на папярэднія дзьве рэзалюцыі, зарэагавалі **воплескамі.**

Супраць прыняцьця гэтай рэзалюцыі энэргічна запратэставалі **толькі прэз.** Абрамчык і Н. Цэнцадзэ.

Цэнцадзэ, выхваціўшы зь кішані тэкст сваей рэзалюцыі, якая была ўвязана ў тэкст яго прамовы, якую ён меў сказаць, але да чаго, як мы бачылі вышэй, не дайшло, пачаў яе чытаць і камэнтаваць цяпер.

Сатэліты на гэта адказалі бунтам, да іх прылучыліся салідарыстыя з НТС — за імі падняўся шум і выкрыкі, якія заглушылі нятолькі чытаньне Цэнцадзэ, але і грамовы голас старшыні, **хоць як** ён ні намагаўся перакрычаць залю.

З паўсотні падняло рукі, просячы голасу. Прычым было немагчыма разабрацца, хто за што, хто **проціў** чаго.

Нарэшце старшыня, выкрыкнуў з усяе сілы, да Цэнцадзэ — «падайце Вашу рэзалюцыю на пісьме» — а да Абрамчыка —«калі ласка на трыбуну».

Прэз. Абрамчык, прадставіўшыся аўдыторыі як старшыня Лігі **Вызваленьня** Народаў СССР і пералічыўшы **гэтыя народы,** заявіў:

«Мы ня проці гэткае **рэзалюцыі ў прынцыпе,** але проці таго, што **выдзя-**

(Заканчэньне на 4-ай бачыне)

Я лётаў думкаю-б і воляй непакорнай
І мажа-б там пазнаў цябе, Адвечнасьць.

Дзіўлюся я на зораў ясных зьзяньне,
На сьцежкі іх, ўсё тыя-ж, як прад векам,
І сумна мне, і родзіць сум пытаньне:
Нашто пачаўся я ад Бога — чалавекам?

* *
*

Як ліст вярбінкі маладой,
Што вецер злосны адарваў
І ў рэчку кінуў і з вадой
У даль няведаму пагнаў, —
Плыву сабе. Рака мая — жыцьцё,
Па ёй плывуць і кветкі і сьмецьцё.

Я раз спытаўся у вады:
— Скажы, адкуль ты прыцякла?
Яна сказала: — Спад грады
Каменных гораў уцякла.
— Куды-ж *бяжыш?* — Цяпер бягу над спад
У мора сіняе. — А вернешся назад?

— Над мной закон — калазварот.
Плыву я з мора ў вакіян
І стуль зьбіраюся ў зварот,
Калі узьнімецца туман,
І ўзьляжа ноч. Ляту хутчэй тады —
Цячы ракой спад горнае грады.

Як ліст вярбінкі маладой,
Што вецер злосны адарваў,
І я плыву сваёй ракой,
Жыцьцём якую хтось назваў.
Нясець яна і кветкі і сьмецьцё...
А ты-ж скажы, ці вернешся, жыцьцё?

НЯЗНАНЫ ГОСЬЦЬ

Дзіцятка малое у жыцьце прыйшло.
Спытаўся ў яго я: — А дзе-ж ты было?
Скажы мне, пісклятка, ў якіх гарадох?
Скажы мне, дзіцятка, ў далёкіх краёх?
Скажы, анялятка, ці доўга блукаў?
Скажы мне, ягнятка, каго ты спаткаў?
Скажы мне, малое, ці быў ты ў раю?
Скажы, залатое, ці долю сваю
Ў Эдэме пабачыў, спаткаў, палюбіў?
Ці што, неабачны, благога зрабіў?
Напрыкрыўся ў небе? Ці сум сустрачаў?
Па іншым жыцьці, што ты гэтта пачаў?
Скажы мне, малое! Хачу я пазнаць,
А дай, залатое, цікавасьць спагнаць.

І ціхай задумы заслона зышла
З спакойнага твару, і хмарка найшла;
З блакітненькіх вочак, што зь неба прынёс,
Скаціліся сьлёзкі, — дзьве пэрлінкі сьлёз.
Аб чым яно плача? аб райскіх садох,
Аб кветках праменных? анельскіх сьпявох?
Аб чыстасьці, яснасьці, сьвятасьці душ?
Тварца маестатнасьці? Дзеткі, чаму-ж?
Аб чым ты заплакала? — Мне у вадказ
Скаціліся новых дзьве пэрлінкі ўраз.

МАТЧЫН ДАР

Як радзіла маці мяне ў цёмну ночку
Дык дала скрыпіцу: «На, і грай, сыночку!
Грай сабе на шчасьце, грай на добру долю,
Грай на век даўгуткі, грай на вольну волю».

Помню, дзіцянёткам я з тугой ня знаўся,
Жыў, як тая птушка, граў і забаўляўся;
Дзень мне быў спакойны, ўночы сон бязгрэшны,
А цяпер застаўся я навек няўцешны.

Ой, чаму-ж, матуля, жыцьцё-йскрыпку дала,
Як іх шанаваці, дый не навучала?
Гэта-ж падзівіся — я адкрыцца мушу,
Што папсуў скрыпіцу, што згубіў я душу.

Здаўна, сівакрыла, шчасьця я ня маю,
Долі я ня бачу, радасьці ня знаю.
Граю, праўда, граю!.. А на сэрцы важка,
А у сэрцы больна, аж трываці цяжка.

Тыя ня прыходзяць песьні-весялушкі,
Як пяе зямліца, як шчабечуць птушкі.
Жаль з нудой заплачуць, глуха як заграю...
Маю я скрыпіцу, а душы — ня маю!

ПАЭТУ

Што кажаш мне, паэт, аб праўдзе тэй, што будзе?
Мне сэрца кроіцца ад крыўды нашых дзён!
А бачу добра й сам: ідуць да праўды людзі,
Расьцець яе жаўнер, і шырыцца загон.

Марудна, братачка! І покуль сонца ўзыйдзе,
Дык вочы выесьць нам салоная раса,
І покуль першы дзень людзкога шчасьця прыйдзе,
Мільёны сэрц праткне гароты злой каса.

Пакінь, пакінь сьпяваць аб праўдзе тэй, што ў небе!
Яна ня сходзіць к нам у кончаей патрэбе,
Яна ня сходзіць к нам у кончаей патрэбе,
Калі пакуты дзень так довег і ня міл!

Прашу цябе, мой брат, сьпявай аб нашым горы,
Аб тым, што ёсьць цяпер і што даўней было,
І што на ўсякі твар кладзець, як плуг, разоры,
І што ў мільёнах душ разоры правяло.

Прашу цябе, сьпявай аб горы песьнь адну ты,
І наш гаротны лёс рабі яшчэ цяжэй;
Тады, побачыш сам, парвуцца духу путы,
І будзе ясны дзень да нас тады бліжэй.

(Далей будзе)

Да Міжнароднай Канфэрэнцыі...

(Заканчэньне з 3-яй бачыны)

леньнем у ёй 9 народаў у нейкую асобную «прывілеяваную групу» ставіцца намі-ж **тут** «зялезная заслона» між гэтымі народамі і народамі гэтак званага «Савецкага Саюзу». Мы таму катэгарычна процiў такой «зялезнай заслоны». Словы гэтыя выклікалі гучныя апладысмэнты залі і прэз. Абрамчык, выкарыстоўваючы ўціхамiраньне аўдыторыі, коратка даў характарыстыку 2-х устаноўленых бальшавікамі заслонаў: «сталёвай» — аддзяляючай ад сьвету народы г. зв. «Савецкага Саюзу», і «зялезнай» — аддзяляючай ад вольнага сьвету народы «сатэліцкія». Намалёўвае далей кароткімі штрыхамі жуткі абраз народаў за сталёвай заслонай (пагалоўнае зьнішчэньне каўказкіх народаў — Чэчэнаінгушаў, балкарцаў, карачаяўцаў, крымскіх цюрак, дэпапуляцыю Беларусі, Украіны і г. д., іх упорыстае і гэраічнае змаганьне ды задае аўдыторыі пытаньне: «Ці можна-ж тады гэтыя народы, залічыўшы да нейкага «Савецкага Саюзу», прадстаўляць за «агрэсараў», што накінулі камуністычныя ўрады «сатэліцкім» народам, як гэта выглядае паводля тэксту прапанаванай вам тут толькі што рэзалюцыі? — Не! Гэта ў карані пярэчыць духу і заданьням тых вялікіх пачынаньняў, якія намеціла гэтая Канфэрэнцыя. У вагульным фроньце змаганьня з камунізмам не павінны выдзяляцца ў васобныя, адныя ў нейкае фаварызуючае, другія — дэфаварызуючае становішча — народы.

Рэзалюцыя-ж, запрапанаваная міністрам Цэнцадзэ, сябрам прэзыдыюму нашай арганізацыі, (Лігі) ня крыўдзіць нікога і яна поўнасьцю адказвае духу гэтай Канфэрэнцыі».

Прамова, сказаная прэз. Абрамчыкам, паставіла аўтараў папярэдняй рэзалюцыі ў нязручнае палажэньне, і яны змушаны былі яе моўчкі зрачыся.

З другога боку апладысмэнты залі, удзеленыя выступу Абрамчыка, стварылі ўражаньне, што прымаецца рэзалюцыя апошняя, якую цяпер, пакуль гаварыў Абрамчык, Цэнцадзэ адрэдагаваў у канчальнай форме і падаў яе на пісьме старшыні паседжаньня.

Нажаль, ня зусім удала адзін зь італьянскай дэлегацыі — князь Альята дi Монтрэале — заявіў, што мае дадатак да рэзалюцыі. Відочна князь меў наўвеце дадатак да рэзалюцыі «сатэлітаў» (АСЭН-аўцаў) з мэтай задаволіць яе праціўнікаў.

Дадатак быў такога зьместу: «Канфэрэнцыя пасылае сваё гарачае прывітаньне Беларускаму, Украінскаму, Грузінскаму і Армянскаму Народу, якія гэраічна змагаюцца з бальшавіцкай тыраніяй, што народы гэтыя, як народы эўрапэйскай цывілізацыі, ня маюць нічога супольнага з азіяцкай Масквой і што інтарэсы іх больш вяжуцца зь сярэднямосркімі народамі, а не з Азіяй.»

Зразумелая рэч, што на форуме такой міжнароднай Канфэрэнцыі, з удзелам прадстаўнікоў і азіяцкіх народаў, такая прапанова не магла ня выклікаць войстрай рэакцыі залі ня толькі з боку адных Расейцаў. Падняліся пратэсты, нанава масовае дамаганьне голасу... Намаганьні старшыні ўстанавіць парадак, былі дарэмнымі... З пару чалавек рэвалюцыйным парадкам узрываліся на трыбуну і ўносілі новыя прапановы, разабрацца у якіх з-за шуму было не магчыма.

Старшыня паседжаньня нарэшце рашуча і катэгарычна заявіў, што нікому больш слова не дае зь нястачы часу і ўгаварыўшы князя ді Монтрэале ўзяць назад сваю прапазыку-дадатак, запрапанаваў аўдыторыі выкінуць з тэксту рэзалюцыі сатэлітаў пералічэньне там 9-ці народаў — уставіўшы на гэта месца — «усе народы, што сталіся ахвярай бальшавіцка-камуністычнай агрэсіі».

Пастаўленая ў такой рэдакцыі рэзалюцыя была прынятая Канфэрэнцыяй праз аклямацыю, што па сутнасьці **яе зьместу** азначала прыняцьце Рэзалюцыі, запрапанаванай ад імя Лігі — Цэнцадзэ — Абрамчыкам, эвэнтуальна адхіленьнем рэзалюцыі «сатэлітаў».

На гэтым Канфэрэнцыя закрылася. Зь невялічкім запазьненьнем дэлегаты Канфэрэнцыі цяпер накіраваліся ў Готэль дэ Віль, дзе Гарадзкая Ўправа Парыжу ім уладжывала прыняцьце.

Некалькі заўвагаў на заканчэньне

Вышэй пададзена трохі дэталяў у варсаньні апошняга паседжаньня Канфэрэнцыі яшчэ й дзеля таго, што ў украінскай газэце «Шлях Перамогі» (№ 52, 1960, якая зьяўляецца ворганам украінскіх нацыяналістых, гэтае паседжаньне было прадстаўленае як перамога быццам нейкага русафільскага элемэнту, які праваліў рэзалюцыю, што была на карысьць нерасейскіх народаў, а Канфэрэнцыя ў цэлым быццам дала «мала пазытыўнага», бо «старая неахвота пазнаць ворага свабоды, спэкуляцыя на дамоўленасьць з ворагам коштам паняволеных народаў прабівалася з прамоваў шмат якіх прамоўцаў».

Вось-жа што да правалу тэй рэзалюцыі, «карыснай нерасейскім народам», то аўтары «Шляху Перамогі» астаюцца, як відаць, пасьлядоўнымі із занятай імі пазыцыяй у дачыненьні да рэзалюцыі сатэлітаў пры пачатку ейнага галасаваньня, бо толькі аб правале яе можа быць мова. За дадатак-жа да рэзалюцыі князя Монтрэале наўдачу ці маглі галасаваць і людзі з АБН ужо хоць-бы таму, што ў іхных радох ёсьць і сябры азіяцкіх народаў, да гэтага кіраўніцтва АБН асабліва дэманструе сваё супрацоўніцтва з нацыянальным Кітаем.

Што-ж датычыцца Канфэрэнцыі ў цэласьці, дык запраўды незразумелай зьяўляецца мэта падобнай «ацэны» яе «Шляхам Перамогі».

Для аб'ектыўнага наглядальніка, як гэта ўжо было мной сказана ў першай частцы майго артыкулу, Канфэрэнцыя гэтая мела вылучна вялікае значаньне для паняволеных Масквой народаў, і зьяўляецца поўнасьцю абсурдальным цьверджаньне аб нейкай «спэкуляцыі на дамоўленасьць з ворагам».

Аснаўныя тэзы 16-ёх дакладаў, пададзеныя мной у папярэдняй частцы майго артыкулу, як і Рэзалюцыя-зварот да вольнага сьвету, прынятая **аднагалосна** Канфэрэнцыяй, у якой гаворыцца і аб скалянізаваных Масквой народах, і аб падтрымцы супраціву гэтых народаў у дачыненьні да іхных прыгнятальнікаў, як і сам тон цэлай Рэзалюцыі-звароту ў корані пярэчыць падобным закідам пад адрысам Канфэрэнцыі.

Канфэрэнцыя гэтая важная для эміграцыйных палітычных дзеячоў яшчэ й тым, што на ёй выступіла столькі, як мы бачылі, паважных, займаючых высокія становішчы людзей з выразнымі выказваньнямі сваіх паглядаў і заахвочваньнямі стварэньня саліднага супольнага фронту змаганьня з бальшавізмам. Гэтым самым цяпер ня толькі аблягчаецца доступ да іх эміграцыйных дзеячоў, а даецца навет у рукі апошнім маральнае права дамагацца шмат чаго ад іх у гэтым сэньсе.

Чаго варта было-б толькі шкадаваць, дык гэта таго, што эміграцыйны сэктар Канфэрэнцыі (калі яго ў такім складзе гэтак можна назваць), дайшоўшы да голасу, ня здолеў утрымацца поўнасьцю на такім узроўні, якога ў дадзеным выпадку вымагалі абставіны. У гэтым дачыненьні найбольш неапраўданым зьяўляецца выступленьне «сатэліцкай» групы, прадстаўнікі якое, як усюды й заўсёды, намерваліся выкарыстаць і гэтую Канфэрэнцыю вылучна для сваіх вузка эгаістычных мэтаў, ня ўлічваючы ў дадзеным прыпадку прысутнасьці прадстаўнікоў іншых паняволеных народаў. Гэта было неапраўдальным тым больш, што на гэтай Канфэрэнцыі ўвесь час, ад першага да апошняга паседжаньня, прысутнічалі такія паважныя й дасьветчаныя палітыкі цяперашніх «сатэлітаў», як амбасадар Мараўскі — Паляк, міністар Гросвальд — Латыш, міністар Пуста — Эстонец, праф. Балтрушайціс — Летувіс і інш.

Можна адылі спадзявацца, што гэты, апошні прыкры для іх выпадак спрычыніцца да таго, што ў будучыні, прынамся на такіх міжнародных канфэрэнцыях з прадстаўнікамі іншых паняволеных народаў, больш ён не паўторыцца.

М. Віка

Неабаснаванае хваляваньне

(Заканчэньне зь 1-ай бачыны)

клады. Аднак падобны ўльтыматум Масквы на гэты раз ня быў выкананы поўнасьцяй, і навукоўцы-эмігранты, хоць і ад імя навукоўцаў заходніх краінаў, атрымалі нейкую нагоду або выступіць з дакладамі або прыняць удзел у дыскусіях.

Гэта, ведама, не спадабалася Маскве, і ў разгляданым артыкуле яна ажно пеніцца, што «рэакцыйныя элемэнты», асабліва ЗША, дазволілі «падонкам эміграцыі» забраць слова ў дыскусіях па «аб'ектыўна навуковых» дакладах савецкіх гісторыкаў. Асабліва яна пеніцца з тае прычыны, што гэтыя навукоўцы-эмігранты былі дапушчаныя да працы Славянскае камісіі ды навет прачыталі тыя ці іншыя даклады. Артыкул, праўда, успамінае толькі даклад украінскага гісторыка Чубатага, не называючы прозьвішча апошняга, прачытаны на тэму «Кіеўская Русь і ўтварэньне трох усходнеславянскіх нацыяў». Гэта — абраза для Савецкага Саюзу, бо, аказваецца, Чубаты «заняўся прапагандай украінскага буржуазнага нацыяналізму». Вось-жа, Масква й папераджае ЗША пакончыць з падобнымі «правакацыйнымі» крокамі, пакончыць прыцягваць да працы навуковых кангрэсаў людзей, якія «нічога агульнага ня маюць зь гістарычнай навукай».

Такім чынам, калі напрыклад, украінскі, польскі ці іншы свабодны гісторык зможа на кангрэсе выступіць у вабарону свайго народу ці хоць-бы выказаць сваю думку аб гістарычным працэсе гэтага народу, дык ён робіць найбольшы праступак «правакацыі» і «зрады», прыпісваецца да людзей, якія «нічога ня маюць супольнага зь гістарычнай навукай».

Тым часам і ў імя-ж тае самае гістарычнае навукі савецка-расейскаму гісторыку павінна быць дазволена выключнае права хвалышаваць гісторыю нерасейскіх народаў, выпалашчваючы яе ў вадзіным расейскім катле. Аднак што азначае толькі адно гэтае дамаганьне недапусьціць тых ці іншых адзінак да працы міжнароднага гістарычнага форуму, рабіць гістарычную навуку манаполіяй той ці іншай краіны, таго ці іншага народу або навет асобнай групы таго ці іншага народу. Савецкая-ж гістарычная навука й вызначаецца падобнымі асаблівасьцямі. У Савецкім Саюзе яна — манаполія партыі й расейскага народу, на міжнародным форуме — яна таксама выступае з прэтэнсіямі на «адзінна навуковую», на адзінна «праўную» й т. п.

Звычайна ў народах падобныя выбрыкі ці прэтэнсіі называюцца або трусьлівай палахлівасьцяй апынуцца перад тварам праўды, або асьліным норавам. У суме, чым-бы яно там ня было, усё гэта гаворыць за тое, што Масква зашмат мае ўяўленьняў пра сябе, у чым усё перамяшалася міжсобку: і манія вялікасьці, і манія ненажэрлівасьці, і манія неперноможнага страху. У канчатковым выснаве — гэта манія ніжэйшасьці.

П. Залужны

Фэльетон

Прысабечваюць славу унтэрафіцэрскае ўдавы

> Ёсьць свабода там і воля,
> Захацеў — пайшоў у поле.»
> Р. Бэз.

Не захаваю ад суродзічаў на чужыне, што мне вельмі шкада завяртанцаў, якіх прашу прыняць маё спачуваньне. Яшчэ здаецца надысь яны рэдагавалі «За вяртанне на Радзіму» недзе ў крушнях Усходняга Бэрліну, дзе мелі адначасна шчасьлівую нагоду набываць на тамтэйшых барахолках ужываныя пантэльні ды камізэлькі зь нямецкага хатняга дарэшты не зрабаванага дабрабыту. Хто-ж ведае, што бракуе гэтага ў савецкай краіне, якая ўжо пабудавала сацыялізм і распачала будаўніцтва камунізму. Аднак магчыма «генэрал» Вішнеўскі заўважыў, што завяртанцы рыхтуюцца даць драпака ў Заходні Бэрлін дый завярнуў іх самых у Менск і аж на ягоны праспэкт Сталіна. А на тым праспэкце з разьвенчанай Хрушчовам мянушкай хоць і будуецца «палац гандлю», але мянчане, калі хопіць кіту і цьвікоў, атрымаюць яго толькі ў 1962 годзе. Ну як-жа не пашкадаваць гэтых бяздольных рэпатрыянтаў, пазбаўленых калішняе раскошы.

Няма нічога дзіўнага ў тым, што пасьля прымусовае зьмены Берліну на Менск завяртанцы хоць і хлусяць, але ні на ўсе застаўкі, як раней. «Быцьцё вызначае сьвядомасьць» — заўважыў неяк у вольны час Карла Маркс. І хай сабе звонку іхняя газэціна па ранейшаму нагадвае былую санкт-пецярбурскую бульварную газэту «Капейку», дык за тое ў ейным **зьмесьце** пакрыўджаныя рэ[illegible] чавідкі развучыліся хаваць канцы ў ваду, як вучыў нябожчык Уладзімер Ільліч Ленін. Мне давялося ў гэтым пераканацца, калі дастаў № 88 (473) іхняе ІЦматтыражкі «Голас Радзімы», за дасылку якога ўдзячны ім да скону жыцьця.

Ці чуў хто з суродзічаў у Аўстраліі пра Віктара Грынчака, або, як ён цяпер мянуецца — Хведара Шолгіна? У вышэйадзначаным нумары тае самае газэціны ён зьмясьціў вялікі ліст у рэдакцыю пад назовам «Спакойны за будучыню сына». І чаго толькі ў ім пра вас няма. І блукаеце вы па гарадох бяз працы, разглядаючыся галоднымі вачыма на хлеб у вітрынах магазынаў. У кішэнях у вас няма і пэнсу, каб заплаціць за пакой, а таму начуеце вы ў парках пад дрэвамі. І агідныя вы, і мінулае ў вас бруднае і сумленьне тое-ж, а ў дадатак яшчэ брэшаце на Савецкі Саюз, пашыраючы аб ім «ілжывыя выдумкі». А вось за тое сам Грынчак, ці так званы Шолгін ня хлусіць і як на талерцы падносіць усім нам з ласкі завяртанцаў шчырую праўду.

«Ужо два з палавінай гады, як знаходжуся сярод сваіх родных і блізкіх. Жыву там, дзе нарадзіўся, дзе правёў дзяцінства» — гэтак распачынае свой ліст Грынчак, а канчае яго наступна — «Калі хто з тых, што ведаюць і памятаюць мяне, цікавяцца маім жыцьцём на Радзіме, прашу пісаць па адрасу: Архангельская вобласьць, г. Анега, п/а Таміца. Я ахвотна адкажу на ўсе пытаньні».

Ліставацца з Грынчаком мы ня ў стане, бо нагэтульки зганелі на чужыне, набываючы дамы і фармы ды па два аўты на сям'ю, што бракуе пяці цэнтаў на паштовую марку. Вось хіба тут запытаемся ў яго — колькі год яшчэ яму засталося адбываць высылку зь Беларусі аж у Анегу? Ці ягоныя сваякі і знаёмыя раней за яго апынуліся там, або пасьля ягонага вяртаньня разам зь ім туды павысыланыя? Ці чуецца ён цалкам забясьпечаным ад таго, што празь нейкі час не пераедзе разам з сынам яшчэ далей — на Варкуту, ці Калыму, або на Камчатку? І наагул — Ці бачыў ён у Музэі Рэвалюцыі той гістарычны чаравік зь левае нагі, якім летась у Арганізацыі Аб'яднаных Нацыяў кукурузны правадыр Мікіта грукаў на пацеху ўсяму вольнаму сьвету па стале, абараняючы заваёвы Кастрычніка? А ўрэшцерэштаў мы вельмі ўдзячныя Грынчуку за ягоную праўдзівую інфармацыю, хоць няма ў нас да яго аніякае спагады — вольнаму воля, шалёнаму поле.

А вось завяртанцаў мне дужа шкада. Хіба не нагадываюць яны тую гогалеўскую унтэрафіцэрскую ўдаву, якая, паводля словаў гараднічага, сама сябе высьцябала? І калі раней іх выдалілі этапным парадкам з Бэрліну ў Менск, дык пасьля гэткага недагляду, каб не дэпартавалі зь Менску ў Анегу да Грынчака. Ад душы шкада мне іх небаракаў.

Юрка Віцьбіч

Зь беларускага жыцьця

У Тароньце

БЕЛАРУСКАЯ МУЗЫКА Ў НАРОДНАЙ ШКОЛЕ

Вучаніца 4-ай клясы Таронцкай Народнай Школы Вера Маркевіч падбала пра тое, каб вучні гэтай клясы крыху пазнаёміліся зь беларускай музыкай. І вось калі 25-га лістапада ладзілася чарговая зборка прыхільнікаў Чырвонага Крыжа, куды поўнасьцяй належыць і яе кляса, Вера выкарыстала нагоду й прайграла з кружэлкі «Крыжачок» і «Беларускую Кадрылю», пры гэтым знаёміла прысутных, пры пасярэдніцтве сваей настаўніцы, у кароткіх інфармацыях зь Беларусяй.

БЕЛАРУСКІЯ ПЕСЬНІ ДЛЯ Сі Бі Сі

Прадстаўнік Згуртаваньня Беларусаў у Канадзе сп. А. Маркевіч нядаўна перадаў, як дарунак Беларусаў у Таронта, у студыі СіБіСі (Канадыйская Дзяржаўная Радыёвая й Тэлевізыйная Карпарацыя) на рукі сп. Івана Раманава даўно абяцаны нававыдадзены «Беларускі Песенны Зборнік» М. Куліковіча. Атрымаўшы яго, сп. Раманаў абяцаў рабіць намаганьні і ў далейшым, каб і беларускія канцэрты таксама ладзіліся ў СіБіСі ды пры тэлевізыйнай праграме, якія можна чуць і бачыць у цэлай Канадзе. Ведама таксама, што сп. Раманаў із сваім хорам рыхтуе выпуск собскіх кружэлак зь беларускімі песьнямі.

ДРУГАЯ БЕЛАРУСКАЯ КРУЖЭЛКА ДЛЯ CFRB

Чарговым дарункам ЗБК у Тароньце была беларуская кружэлка з 6-ма беларускімі народнымі песьнямі для радыёвай праграмы Continental Concert для радыёстанцыі CFRB, якую праводзіць сп. Каніц ад панядзелкаў да пятніц а 8,30 гадз. вечарам. Кружэлку ўручыў сп. А. Маркевіч і прасіў, каб праз гэтую праграму чулася й пра штосьці беларускае. І вось на наступны дзень слухачы мелі нагоду пачуць беларускую песьню «Кума мая, кумачка» з паясьненьнямі аб Беларусі й ейных межах.

БЕЛАРУСКІЯ КНІЖКІ Ў КАНАДЗКІХ БІБЛІЯТЭКАХ

Чытачы «Бацькаўшчыны» напэўна прыпамінаюць, як два гады таму Згуртаваньне Беларусаў у Канадзе праводзіла зборку грошаў і кніжак для канадыйскіх унівэрсытэцкіх і публічных бібліятэкаў. Зборка прайшла з даволі добрым посьпехам, у выніку чаго былі закупленыя й заахвяраваныя беларускія кніжкі для Таронцкай, Монтрэальскай, Атаўскай, Вініпэскай і Брытыш-Калюмбійскай унівэрсытэцкіх бібліятэкаў. У Тароньце неўзабаве пасьля гэтага паўстала пры іншамоўных калекцыях і беларуская сэкцыя ўжо із значнай колькасьцяй беларускіх кніжак, якой кіруе с-ня Фінч. Ня гледзячы на цяжкасьці зь бюджэтам, яна пастаралася набыць значную колькасьць новых беларускіх кніжак. Яна прыабяцала, што ў гэтым годзе будзе мець да дыспазыцыі больш грошаў і абавязкава пашырыць беларускую сэкцыю.

Апошнім часам Музычная Публічная Бібліятэка набыла «Беларускі Песенны Зборнік» М. Куліковіча, а таксама тры беларускія кружэлкі фірмы Монітор і Бруно для публічнага карыстаньня. Чацьвёртую кружэлку падараваў сп. А. Маркевіч ад імя Згуртаваньня Беларусаў Канады.

Бібліятэка Каралеўскай Кансэрваторыі Музыкі ў Тароньце зацікавілася таксама беларускай музыкай, набыла «Беларускі Песенны Зборнік» М. Куліковіча й прыабяцала ў хуткім часе набыць кружэлкі зь беларускімі песьнямі.

Аўтар гэтых радкоў зьвярнуўся лістоўна да кіраўнікоў публічных бібліятэкаў у Вінніпэгу й Монтрэалю з прапановаю набыць камплекты Выдавецтва «Бацькаўшчына».

ДВА НОВЫЯ АЛЬБОМЫ ДОЎГАГРАЮЧЫХ КРУЖЭЛАК

Апошнімі тыднямі зьявіліся на музычным рынку Канады дзьве новыя доўгаграючыя кружэлкі зь беларускімі, народнымі песьнямі ў выкананьні хору зь Менску. Гэтыя кружэлкі выпусьціла студыя Bruno Wilton, P. O. Box 365, Conn. USA. Яны маюць назоў Byelorussian in Song and Dance з сэрыі Around the World, № BR 50118 і другі альбом BR, vol 2.

Кошт кажнай кружэлкі 3 дал. 98 цэнтаў. На другім баку вокладкі падаецца кароткая інфармацыя пра Беларусь і пералік песьняў паангельску й пабеларуску. На абодвых альбомах найграна разам 29 песьняў. Жадаючых іх набыць просіцца зьвяртацца на адрыс: Dovercourt Rd, Toronto 3.

Д-р V. Y. KAYE АБ БЕЛАРУСАХ

Праф. Атаўскага ўнівэрсытэту Dr. V. Y. Kaye апошнім летам апублікаваў нявялічкую працу пад назвай Canadians of Byelorussians Origin. У ёй ён закрануў першапачаткі беларускай эміграцыі ў Канадзе, затым больш падрабязьней на пасьляваеннай новай эміграцыі, даючы агляд цякучых падзеяў у ейным тут жыцьці. Аўтар зьяўляецца вялікім прыхільнікам Беларусаў.

БЕЛАРУСКІ НАВАГОДНІ БАЛЬ У ТАРОНЬЦЕ

І гэтым разам Беларусы Таронта, Лёндану, Ашавы, Гамільтону й іншых мясцовасьцяў Канады весела сустракалі Новы Год у залі Беларускага Рэлігійна-Грамадзкага Цэнтру ў Тароньце. Хутка пасьля пачатку заля была гэтак перапоўненая, што прыйшлося разьвязваць праблему дадатковымі сталамі. Дый настрой быў вельмі добры, асабліва тады, калі сп. К. Акула падаў да ведама аб заручынах старшыні Галоўнай Управы ЗБК з новапрыбылай сяброўкай. Буфэт і закускі былі на сваім месцы, ды таксама смачныя. Перад поўначчу разыгралася лятарэя (правялі яе сп-ня Марыя Рагіўская й А. Маркевіч) і бутэлька шампанскага, віна й пачок чаколяды знайшлі сваіх шчасьліўцаў. Ведама, і капэля старалася паказаць усё сваё лепшае ў такі «адказны мамэнт». Але прабіла дванаццатая, згасла сьвятло й заля, перапоўненая радаснымі воклікамі «З Новым Годам!», патанула ў вясёлай, радаснай мітусьні. Толькі 1-ая гадзіна апоўначы напомніла, што пара хутка разлучацца па хатах. **А-віч**

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры й грамадзкага жыцьця.

Выдавец: Уладзімер Бортнік

РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць пагляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не зварочваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасьля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.